

D O K U M E N T U M O K

A 62-EK LEVELE

/Az alábbi szöveg közlésére azért vállalkoztunk, mert - fenntartásaink ellenére - az erdélyi revendikatív öntudatosodás újabb, jellemző állomásának tekintjük.

Ezt követően közöljük PAUL GOMA egyik levelét is, amely sajátosan „megelőlegezett” válasz a 62-ek által felvetett legfontosabb kérdésekre, kérésekre. Goma levele, véleményünk szerint egyként rávilágít a 62-ek akciójának tragikusan késedelmes voltára; ugyanakkor arra is, hogy Goma - mint román értelmiségi - véleményével és hihetetlenül tiszta emberi magatartásával mennyire egyedül van.

A 62-ek levelében szereplő fasiszta ízű román dokumentumok adatait jegyzetszerűen a szerkesztők összegezték./

(Ara-Kovács Attila)

Kedves Barátaink!

E levél egy példányát 62 aláírással, lakáscímünk és foglalkozásunk pontos megjelölésével egy svájci közjegyzőnél helyeztük letétbe azzal a meghagyással, hogy az adatokat senkivel nem közölheti. Fölkértük ugyanakkor, hogy a kormány kérésére hivatalosan, hitelesen igazolja: valóban 62 romániai illetőségű személy, közöttük nemzetközileg ismert személyiségek írták alá a Hozzátok írt levelet.

A KB-hoz küldött példányhoz egy levelet is csatoltunk, amelyben megadtuk a svájci ügyvéd-közjegyző címét, aki illetékes arra, hogy a levél hitelességét igazolja.

Svájci megbízottunkhoz egy példány román nyelvű, aláírásunkkal ellátott levelet juttatunk el, továbbá ennek francia fordítását. Svájci megbízottunkat meghatalmaztuk arra is, hogy a kormány vagy a külképviselet részére levelünkéből fotokópiát vagy mikrofilmet adjon át, hogy az illetékes hatóságok az eredeti példányt és a másolatot összehasonlíthassák. Talán természetesnek találjátok, ha személyes szabadságunk védelmében lakcímünk mikrofilmezését vagy bármilyen más közzétételét megtiltottuk.

Tisztelt Barátaink! Sokáig töprengtünk azon, hogy vajon helyesen tesszük-e, hogy hozzátok fordulunk. Mi végül is úgy döntöttünk, hogy a jelenlegi helyzetben ennél bölcsebben nem cselekedhetünk. Hisszük, hogy magatartásokkal nem cáfoltok rá a részünkről megnyilvánuló maradéktalan bizalomra. Ez a hit maradt a mi gyöngye fegyverünk és reménységünk. Reméljük, eljön az idő, amikor majd büszkén hivatkozhatunk rá, hogy nyomorúságunkban mellénk álltatok, és akkor majd büntudat nélkül nézhetünk egymás szemébe, mert tudni és vállalni fogjuk, hogy egymásért és nem egymás ellen harcoltunk e tájon a legnehezebb időkben.

Ha elolvassátok e levelet, adjátok tovább, és ne feledjétek: hiszünk bennetek, hiszünk a román nép legjobb fiaiban, a román értelmiség legkiválóbbjaiban.

1978. május 25.

/Hatvankét aláírás/

”Audiatur et altera pars!”

Malomkövek között

Levél román értelmiségiekhez

Tisztelt Barátaink!

(...) A II. világháború befejezésekor az erdélyi magyarság abban a balga hiedelemben ringatta magát, hogy olyan történelmi korszak nyílt előtte, amelyben a faji megkülönböztetés üldözendő cselekedet lesz, amikor ki-ki szabadon használhatja anyanyelvét, ápolhatja ősei szokásait. Annál is inkább reménykedtünk, mert a történelmi tapasztalat bizonyította, hogy Európa országainak határait nem az önrendelkezési jog alapján jelölték ki.

A II. világháború után ugyanazok a fatális szenvedélyek hatottak, mint az első befejezése után. Tudjuk, hogy a hatalmi politika mindig előbbre való, mint az etnikumok lehetőség szerinti egybetartozása. Amikor népek sorsa fölött döntöttek, minket éppúgy nem kérdeztek meg, amiként titeket sem. Reméltük mégis, hogy Európa valóban demokratikus alapon rendeződik újjá, olyan elvek alapján, amelyek másodlagos problémává teszik a határok „hollétét”, mert minden állam biztosítani fogja nemzetiségeinek, kisebbségeinek azokat a demokratikus jogokat, amelyeknek birtokában a határokon kívül szorult népcsoportok otthon érezhetik magukat új hazájukban is. Így reméltük! És mi, romániai magyarok, e hitben voltunk lojálisak, lojális állampolgárok.

Úgy tettük dolgunkat, hogy munkánk eredményeként magunknak az egész társadalom megbecsülését is megszerezzük. A felszabadulás után majdnem egy évtizeden át úgy látszott, hogy reményeinkben nem kell csalódnunk. Ma már tudjuk, hogy becsaptuk önmagunkat is, amikor hittünk a hatalomban. Megalázva és megcsalva írjuk le e szavakat, nem is magunk, hanem a több mint kétmillió (...) /1/ magyar nevében. Megcsalva, mert elorozták tőlünk reményeinket, és megalázva, mert másodrangú állampolgárokká degradált bennünket a rend, olyan emberekké, akiknek egyre kevesebb joguk van anyanyelvük használatára. Amitől évek óta rettegtünk, bevezették a legreakciósabb válogatási elvet: a *numerus nullus*-t. A magyar gyerekek előbb-utóbb nem járhatnak magyar iskolákba, s ha mégis értelmiségi pályára készülnek, csak egy mód marad a tanulásra: a román iskolák látogatása.

Akiket erőszakkal eltávolítanak a magyar iskolákból, azokat megfosztják nemzeti kultúrájuktól; ez az első lépcsőfok egy etnikai csoport megszüntetéséhez.

Ez ellen a céltudatos asszimiláció ellen minden józan ember tiltakozik. És ne csodálkozzatok, ha a romániai magyarságon kívül szerte a világban szaporodnak a kormány politikája elleni megnyilatkozások. Emberi tisztességünk is megköveteli, hogy minden erőnkől tiltakozzunk az ellen, hogy a *legdurvább erőszakkal elválasztanak bennünket attól a 15 milliós közösségtől, amelyhez etnikailag tartozunk*, amelynek kultúrájában, hagyományaiban nevelkedtünk (amit meg akarunk tartani, és tovább akarunk adni), s akikkel a kapcsolatot félelem nélkül ápolni akarjuk. /2/

Kérdezzük Tőletek, mi a bűne a romániai magyarságnak, hogy a kormányzat megkondította felette a vészharangot? Miért degradálnak bennünket aljanépnek, „barbároknak, jövevényeknek, ázsiaiaknak”? Miért uszít a kormány eme exponense, e legnacionalistább, sőt nyugodtan mondhatjuk, fasiszta ideológiát hirdető „prominens” személyiség?! Jól tudjátok, kiről van szó, hiszen a román értelmiség java része is elítéli Adrian Păunescu féktelen uszítását, a román ifjúság nacionalista fanatizálását, magyarelles lázítását. Kérdezzük, miért tüzelhet egyre vadabbul ellenünk? A választ egyformán tudjuk; csak azért, mert kifejezi a kormányzat szándékát, elképzeléseit, csak azért, mert a kormányzat elhatározta: nekünk, romániai magyaroknak el kell tűnnünk a történelem süllyesztőjében. El kell tűnnünk, hogy létrejöhessen a nacionalista lázalom, az egységes „szocialista román nemzet”. Az emberiség szégyene, hogy egyáltalán meghirdethető egy olyan távlati program, amely arra hivatott, hogy egy ország nemzetiségeit erőszakkal megszüntesse. A szocializmus meggyalázása, hogy a legretrográdabb tervhez a leghaladóbb eszme zászlaját lobogtatják. Olyan mindez, mint egy lidérces álom. Szívszorító, ha végiggondoljuk, hogy nem akad ember az országban, aki nyilvánosan elvetette volna azt az ördögi tervet, mely 2000-re tűzte ki a „homogén román nemzet, az anyanyelvű ország” létrejöttét. A faji mítosz megszállottai türelmetlenek, a határidőt túl rövidre szabták. Igaz, ami nem valósítható meg negyedszázad alatt, az céltudatossággal, kitartással és terrorral elérhető ötven-hatvan esztendő alatt. Ám ha ez a terv egyszer valóra válik, akkor a vezetők a történelem előtt fognak felelni. A történelem nem ad felmentés számotokra sem, akik nem találtátok meg a módját egy népcsoport kipusztulása elleni tiltakozásnak. Nem menthetünk fel benneteket a felelősség alól, ha közömbösek maradtok.

Ne tectessétek magatokat süketeknek és vakoknak, hallgassatok az elnémított jó lelkiismeretre, és álljatok mellénk: erősebbek a gyöngé mellé. Amikor csak tehetitek, tiltakozzatok, de legalább fejezzétek ki rosszallásotokat. Ne hagyjátok, hogy bemocskoljon bennünket a hatalom, ne tőrjétek, hogy módszeresen kimetsszék belőlünk mindazt, amit nemzeti érzésnek hívnak. A ti felelősségetek legalább akkora, mint a kormányzaté.

Hiszünk bennetek, s hogy nem hagytok magunkra - erre benneteket a humanitás és a józan ész nevében kérünk.

E tragikus időszakban, amikor az ország lapjai tele vannak a magyarságot gyalázó cikkekkel, „tanulmányokkal”, nem hallgathatunk tovább, tiltakoznunk kell, mert ezek az elmélkedések nem a múlt miatt íródtak, hanem a jövő érdekében, a mi megfélemlítésünkre és a világ félrevezetésére. Fejünkre olvassák e cikkekben, amit a magyar katonák rendkívüli viszonyok között elkövettek. De kire száll - kérdezzük - az ugyancsak számlálhatatlan vétek, amit tragikus történelmi körülmények közepette románok követtek el magyarok ellen? Erről persze nem esik szó! Ebben az új interpretációban a román nemzet makulátlanul tündököl. Mi, magyarok viszont gyilkos hordaként szerepelünk. Értelemszerűen benne van a vádakban, hogy méltatlanok vagyunk a létezésre, pusztulásunk törvényszerű. Pusztulásunkat szolgálja - ezt készíti elő - a román iskolapolitika azzal, hogy a nemzetiségi osztályok létszámát 26 tanulóban szabják meg. Ti is tudjátok, hogy e törvénynek mi lett az eredménye, de ha nem, hát emlékeztetünk rá. Amennyiben egy magyar faluban nincs 26 gyermek - huszonhat egykorú gyermek - akkor nem lehet magyar osztályt létesíteni. De a milicista vagy tanácsi dolgozó egyetlen gyermekéért román tannyelvű osztály létesíthető, ahová aztán át lehet terelni a magyar gyermekeket is, akiket így fosztanak meg a lehetőségtől, hogy anyanyelvükön tanuljanak. Kérdezzük tőletek, mi más ez, mint diszkrimináció; mi más, ha nem a legerőszakosabb asszimiláció, mi más, ha nem apartheid?!

A középfokú iskolákban még rosszabb a helyzet. Egész iskolákat szüntettek meg, magyar tagozatoknak biztosítottak „más profilt”, a magyar tannyelvű szakiskolákban legfeljebb 2-3

tantárgyat tanítanak magyarul is, a technikumokban a magyar nyelvű tanítás ismeretlen. A Bolyai Tudományegyetemet már régen megszüntették. A „történelmi fejlődésnek” az lett az eredménye, hogy a Babeş-Bolyai Egyetemen a magyar nyelvű oktatást szinte teljesen elsorvasztották, a magyar tanszéken kívül ma már csak elvétve szólalnak meg magyar oktatók. Ugyanez történik a marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Intézettel. Ott valamikor csak magyar nyelven oktattak, ma már alig hallani magyar szót. Ezek rideg tények. Ami pedig a világsajtóban fizetett hirdetésként lát napvilágot a romániai magyarság helyzetéről, „a magyar nyelvű oktatás virulásáról”, az nem egyéb, mint szemenszedett hazugság.

Kedves Barátaink! (...) Ne hagyjátok magatokat megmérgezni! Vessétek ki magatokból a lelki gnóm szólamait, s e neveléses Goebbels utasításait, a román nemzet mindenekfelett való dicsőségéről szóló prédikációit. Ha másért nem, tegyétek meg önvédelemből, a román nép iránti tiszteletből, hiszen a ma divatos kontinuitásról szóló elmélet szerte a világon mosolyt vált ki, ma már nincs egyetlen nyugati történész sem, aki a propagandisztikus szólamokat tényként elfogadná. A szorgalmas igyekezet, hogy több ezer éves jelenlétet bizonyítsanak a faji mítosz megszállottai a Kárpát-medencében, már réges-régen neveltségbe fulladt. Különösen mióta megjelent Drăgan: Mi, trákok... /4/ c. nem történelmi műve, hanem politikai röpirata. Ennek előszavában a szerző bevallja, hogy legkevésbé sem érdeklik a tények, csak ha az ő kutatásait segítik elő; nem rendelkezik forrásanyaggal, hanem párszáz éves hézagokat pótol saját képzelőerejével. A román nép eredete így bizonyítható, ilyen fantazmagóriákkal! Minden nép vándorolt valahová; egy kivétel van, a románság, amely a Kárpát-medencében „született” hosszú évezredekkel ezelőtt, és innen el nem moccan évezredek át. Aki a legkevésbé is járatos a történelemtudományokban, jól tudja, hogy ez mennyire neveléses állítás. Ám a Păunescu-Drăgan-féle „történész-iskolát” ez a legkevésbé sem zavarja. Ők egy dolgot tudnak biztosan. Jelesen, hogy ha egy hazugságot sokszor ismételsz, akkor az igazságnak tűnik. Nos, igen sokan vannak a mai történészek között olyanok, akik a hazugságban a legszorgalmasabbak.

Nem szeretnők, ha rosszul értenétek szavainkat. Még egyszer kijelentjük: mi tiszteljük a román népet, és a román értelmiség közül igen sokan állnak közel hozzánk; nem eggyel közületek jó barátságban vagyunk. Ám ez a barátság arra kötelez bennünket, hogy őszintén szóljunk mindarról, amire a közöttünk lévő - még inkább volt - jó viszony jogosít föl. Eszünkben sincs történelmetekről elmarasztalóan szólni - csak a történészekről, akik a mi történelmünket bemocskolják, miközben a tieteket dicsőség-koszorúval övezik. Világos mindannyiunk számára, hogy amikor a tudományra fittyet hányó román történészek a román nép ősiségéről beszélnek, amikor a románságot, őseiket - dákokat, trákokat stb. - a „legvitézebb”, a „legellenállhatatlanabb” s más fellengzős jelzőkkel illetik, ebben már benne foglaltatik az is, hogy aki e tájon él, és nem román, az mind betolakodó, parazita. Számos olyan könyv, film, színdarab létezik, amelynek ez a kicsengése. De tételesen is elhangzik, nem is ritkán - rólunk, magyarokról -, hogy „ázsiai horda” vagyunk, „betolakodók” és persze mindmáig „barbárok”.

Higgyétek el, okosabb lenne kimódolni az együttélés *európai* feltételeit, mint gyűlöletet szítani az erdélyi magyarság ellen. Ám a nacionalista gög, a mindennél ősbibb román nemzet ideáljának megteremtése majdhogynem lehetetlenné teszi az együttműködést. (...)

(...) A történelemhamisítás mindennapi gyakorlat lett. Ennek a machinációnak legtragikusabb következménye, hogy gyermekeink és gyermekeitek tudatába befészkelte magát az a hamis „tudat”, hogy a népek rangsorolhatók.(...)

Ám mindez még mindig nem elég. Megértük, hogy a román történészek egyszerűen kiemelték a magyar történelemből, és a románba helyezték pl. Hunyadi Jánost, Dózsa Györgyöt.(...) A román történészek átprogramozott tudatában Hunyadi János megszűnt magyar államférfi lenni. (...)

Mi azt reméljük, hogy a józan ész előbb-utóbb felülkerekedik, és végül akadnak olyan román történészek, akik véget vetnek ennek a nacionalista tébolynak. Őszintén reméljük azt is, hogy Constantin Daicoviciu professzor politikai végrendelete nem süket fülekre talál, hogy legalábbis a legjobbak között akadnak, akik meghallják intelmét és tiltakozó szavát: „a dákoromán kontinuitás elmélete hipotetikus: politikai célok szolgálatába állítani - bűn!” A hipotetikus jelzőre senki sem figyelt, még kevésbé arra, hogy élete végén minden szellemi közösséget megtagadott tanítványaival. (...)

Nem egy tudományos munkában, köztük a kortárs irodalmat bemutató Albatros-enciklopédiában a mai romániai magyar írókról úgy beszélnek, mint „magyar dialektusban beszélő román írókról”!! E megnevezés rendszeres használatát több ízben sürgette a KB tájékoztatóin Cornel Burtică és Dumitru Popescu - ami egyértelműen arra utal, hogy a szerkesztők és a cikkek írói nem saját jószántukból keresztelték újjá a romániai magyar írókat (értelemszerűen a romániai magyarságot is románnak tekintve). Az utasítást, hogy a romániai magyarságot még nevétől is meg kell fosztani, a legfelsőbb vezetés adta ki.

Megdöbbenéssel tapasztaljuk az egész közéletben megnyilvánuló céltudatosságot, amellyel a romániai magyarságot egyszerűen meg akarják szüntetni mint etnikumot. E cél elérése érdekében semmilyen eszköztől nem riadnak vissza, akik a szocializmus bátyái között biztonságban érzik magukat, deklarálván a nemzetiségi kérdést az ország belügyének. De kérdezzük: *belügy-e, ha a hatalom, bárhol a világon, egy népcsoportot halálra szán?! Fontos kitérnünk e kérdésre. (...)* Érdekeinket és jövőnket csak a teljes igazság megismerése szolgálja. Már jeleztük: mi ennek érdekében mindent megtettünk.

Mit tett ezzel szemben a hivatalos történelemszemlélet? Megint csak hamisított. Mi másnak tekinthető pl. az 1920-as békeszerződés olyan interpretálása, hogy a „román, magyar, német és más nemzetiségű dolgozók kifejezték felszabadulási óhajukat az osztrák-magyar uralom igája alól, és vágyukat, hogy csatlakozzanak az országhoz”? (Magazinul Istoric 1978/3.) Mennyiben felel meg az igazságnak ez az állítás? A tények makacs dolgok: az igazság az, hogy a Magyar Tanácsköztársaság bukását és Horthy uralomra kerülését döntően az határozta meg, hogy a román hadsereg, a többi entente alakulat oldalán hátba döfte a fiatal magyar köztársaságot. E tett jutalma volt Erdély, és nem történelmi igazságszolgáltatás. Erdélynek Romániához való csatolása csupán annyira volt igazságos, mint amennyiben igazságos volt Magyarországhoz való tartozása. Maradéktalanul igazságos döntés e kérdésben nem született.(...)

Mindezt csupán azért tesszük szóvá, mert úgy véljük, hogy a román tömegek fanatizálásához, Adrian Păunescu tevékenységén túl, az uszító cikkek mellett a ”tudósok” is hozzájárulnak. A politika és a tudomány összefogott annak bizonyítására, hogy nem csupán az erdélyi magyarságnak nincs joga a léthez, de az egész magyarság mint faj nem méltó európai jelenlétre, bárhol is van a Duna-tájon, csak betolakodóként van jelen.

Megdöbbenéssel kérdezzük: kinek szolgál ez a gyűlölködő nacionalizmus és történelemszemlélet? A választ megadták az elmúlt hetekben megjelent publikációk, azok, amelyekben megint felhánytorgatják a szerzők az 1940 őszi történet atrocitásait, azokat a bűntetteket, amelyeket egyes magyar katonai alegységek parancsnokai követtek el - de facto - katonai akciók közben, s akiket az események után a magyar katonai törvényszékek felelősségre vontak, megbüntettek.

Ne szisszenjetez föl, nem vagyunk a Horthy-rendszer prókátorai, sőt magunk is elítéljük mindazt, ami Ippen és másutt történt, de úgy gondoljuk, a dolgokat nem szabad kiszakítani összefüggéseikből. Tény, hogy néhány faluban polgári lakosokat öltek meg a katonák; de csorbát ejtünk az igazságon, ha nem vagyunk hajlandók tudomásul venni, hogy egy érvényes nemzetközi szerződés - a Bécsi Döntés megszabott feltételeinek betartásával - parancsra bevonuló magyar katonákra Ippen és Treznán a toronyból géppuskával tüzeltek, ezt megelőzően a fogadók kézigránatos virágcsokrokat adtak át az érkezőknek. Ez megdönthetetlen igazság, nemzetközi vizsgálatok által is bebizonyított tényállás. Ennek ellenére a fasiszta-uszító Păunescu lapjában, a Flacăra-ban (1978.IV.27.) ezt olvashatjuk: „A náciizmus itteni hűségese kiszolgálói, a horthysta gyilkosok a kegyetlenségben és elvetemültségben túltettek a hitleristák lidicei bestialitására is”.

Mi elítéljük ezeket a gyilkosságokat, nem keresünk mentséget rájuk, még ha megtorlás is volt a céljuk. De ne feledjétek, a mérlegnek másik serpenyője is van, ahová azoknak a bűnöknek kellene kerülniük, amelyeket románok követtek el magyarok ellen. Éppenséggel volna mit elsorolnunk; nem kicsi a mi gyászunk és fájdalmunk sem.

1944 októberében - tehát már jóval Románia átállása után a Szövetségesek oldalán - a Bihar megyei Gyanta községben 41 személyt, közöttük egy négytagú családot gyilkoltak meg a román katonák. A székelyföldi Szárazajtán bárdal (sic!) fejezték le a magyarokat! Hosszú lenne a sor, ha minden elkövetett vétket elsorolnánk. /3/ (...)

Nem múlik el nap, hogy vérig ne sértsenek bennünket. Nem idézzük e cikkeket, mert Ti éppúgy olvashatjátok őket, mint mi. Csupán utalni szeretnénk egyre, mert nem biztos, hogy ez az írás a kezetekbe került. Az Előre 1978. május 5-i számáról van szó, s ebben a Szent Bertalan hosszú éjszakája c. cikkről, melynek dr. Ion Spălateu a szerzője. Ékes bizonyossága ez az iromány a mértéktelen elfogultságnak és féktelen gyűlöletnek, amellyel Spălateu végső fokon egyenlőségjelet tesz a fasizmus és a magyar nép közé. „Mint ismeretes - olvashatjuk - a még 1920-ban hatalomra jutott Horthy-rendszer gyakorlatilag a fasizmus megalapítója volt Európában, s a fasizmus legveszélyesebb változatát képviselte...” Nyilván mindezt úgy kell érteni, hogy a horthyzmus veszélyesebb volt a náciizmusnál is. Olyan lemez ez, amit a magyarság kollektív bűnösségéről forgattak a felszabadulás után olyanok, akik éppúgy szerettek volna leradírozni bennünket Európa térképéről, mint most a szocializmus védőbástyái mögé búvó nacionalisták, akikkel mi semmiképp sem azonosítjuk a román népet. A cikk szerzője főlemlíti, hogy hány románt üztek el a magyar hatóságok az új államhatárokon túlra, hányat toloncoltak ki. Nem menti a túlkapásokat, törvénytelenégeket az a körülmény, hogy Dél-Erdélyben ugyanúgy jártak el a magyarokkal, de tény, hogy ez történt. E vádnál, a románok kitoloncolásánál azonban meg kell állnunk egy pillanatra. Nem szívesen tesszük, de mégis meg kell állapítanunk, hogy az 1940-ben Magyarországhoz visszacsatolt területről - különösen a Partiumból - történtek kitelepítések. De ennek történelmi oka volt. A kitelepítés azokat a román falvakat érintette - az Előret idézzük: Félegyháza, Szalárd, Horia, Diószeg, Scărișoara, Szalonta, Lucaceni, Geheș, Ianculești, Terem, Palasul Mare, Vadapuszta, Baba Novac - , amelyeket a trianoni békeszerződés megszegésével a román-magyar határterületek etnikai összetételének megváltoztatása céljából Olténiából telepítettek oda a húszas évek elején. Amint ez köztudott, a népesség-összetétel megváltoztatását a békeszerződés szigorúan megtiltotta, ám a román kormány azt figyelmen kívül hagyta.(...)

„Itt említjük azt is - olvasható az idézett írásban -, hogy míg Románia egyike volt azon kevés országoknak, amelyekből a hitleristák nem rabolhatták el a zsidó lakosságot, hogy aztán krematórium-lágerekbe internálják őket, a horthysták Észak-Erdélyből csaknem százötvenezer zsidót küldtek Auschwitzba, Dachaubá és más hitlerista kivégzőtáborokba, s

azok közül mint százezret meggyilkoltak.” Nem tudjuk, hogy hány zsidót (észak-erdélyi zsidót) gyilkoltak meg a megsemmisítő táborokban; csak arról van tudomásunk, hogy félmillió zsidó pusztult el a Magyarországról elhurcoltak közül. (...) Ám csak annyit kérdeznék tőletek: vajon nem lenne helyesebb, ha a történészek megvallanák, hogy Romániában éppúgy volt fasizmus, mint más államokban? Vagy a Vasgárdát is demokratikus tömegpártnak kell tekintenünk? /4/

Nem volna-e helyénvalóbb azt mondani, hogy Romániában nem deportáltak senkit a németek, de a hazai és nemzetközi statisztikák, a különböző tanulmányok szerint nem kevesebb, mint 465.000 zsidót gyilkoltak meg utcákon, tereken, már a háború első napjaiban, sőt még azt megelőzően is. (...) Ne ítélkezzetek elhamarkodottan. Ne legyetek elfogultak, mérlegeljétek higgadtan, ne tegyétek azt, amit ezrek és ezrek tesznek Ion Spălăteu cikkének olvasása után. Ő csak vádolni tud, de képtelen a mérlegelésre. Azt állítja - s egyoldalúan állítja ezt - : ”A román iskolákat mindenütt felszámolták, a tanítók többségét elküldték vagy letartóztatták...” (...) Mi csak két adalékkal szeretnénk hozzájárulni a kép tisztázásához. Az egyik, hogy Dél-Erdélyben egyetlen állami iskolában sem volt szabad magyarul tanítani, ezt az iskolai bizonyítványok és osztálynaplók egyaránt bizonyítják. Ám még tragikusabb volt, hogy a magyar gyermekek még szünetekben, osztályban vagy iskolaudvaron sem szólhattak anyanyelvükön, amint a lakosság sem szólhatott magyarul a hivatalok épületeiben. Az iskolás korosztályoknak minden vasárnap kötelességük volt csoportosan részt venni a legközelebbi román faluban az ortodox vagy görög katolikus istentiszteleteken. Mi volt a helyzet ezzel szemben Magyarországon? Egész Észak-Erdélyben kötelező volt az állami középiskolák első négy osztályában a román nyelv oktatása. Mindenütt kezdő és haladó csoportokra osztották az osztályokat, attól függően, hogy a diákok mennyire ismerték a román nyelvet. Ismételjük, Magyarországon, magyar középiskolákban kötelező volt a román nyelv oktatása!! Ez megint csak bizonyítható osztálynaplókkal, iskolai értesítőkkel.

A horthyizmust mi is vádoljuk, de nem mindeneke előtt iskolapolitikája miatt, bár természetesen abban is akad bőven kivetnivaló. Ha azonban összevetjük a két népellenes rendszert: a román fasizmus maradéktalanul végrehajtotta a romanizálást, amíg a Horthy-rendszer - mindegy, hogy milyen megfontolásból -, de érzékelhetően demokratikusabb volt.

Szeretnénk remélni, hogy higgadtan, a történelmi körülmények megkívánta bölcsességgel mérlegelitek ezt a levelet. (...) Épp mert ez a meggyőződésünk, kérünk benneteket, legalább passzivitásokkal adjatok hangot rosszallásoknak amiatt, hogy bennünket üldöznek, hogy jogainkat semmibe veszik. De ha tehetitek, baráti beszélgetésekben, megbeszéléseken is adjatok hangot tiltakozásoknak, de legalább rosszallásoknak. Ha így cselekedtek, méltók lesztek Európa népeinek elismerésére, mindazok elismerésére, akik a haladás ügyét szolgálják.

Ma sokkal inkább szükség van a ti határozott állásfoglalásokra, mint bármikor azelőtt. A ti magatartásotok záloga a két nép közötti békességnek. (...)

A nemzetiségi kérdésekben illetékesek nagyon türelmetlenek amiatt, hogy még mindig léteznünk; ezért találnak ki újabb és újabb módszereket elhallgattatásunkra, a magyar szellem elnyomására, gyermekeink anyanyelvi oktatásának akadályozására. Hogy milyen eredményeket értek el, az elég egyértelműen kiviláglik a Magyar Nemzetiségi Dolgozók Tanácsa idei plénumának munkálataiból is. Péterfi István jelentésében olvashatjuk: „...a municípiumi néptanácsok magyar nemzetiségi képviselői Hargita megyében 86,49 %-ot, Szatmár megyében 47,06 %-ot, Bihar megyében pedig 40,49 %-ot képviselnek. A városi néptanácsokban Hargita megyében 73,16 %, Kolozs megyében 27,40 %, Kovászna megyében pedig 66,67 % a magyar nemzetiségi képviselők aránya”. Ezeknek a számoknak nagyjából

tükrözniük kellene a nemzetiségi lakosság arányát az illető közigazgatási egységekben. Könnyen megállapítható e számok ismeretében, hogy e pillanatban hol is tartunk. Bihar megyének egy municípiumi tanácsa van, Nagyvárad, ahol Péterfi adatai szerint a magyarság aránya 40,49 %-ra süllyedt. Nagyvárad is, Szatmár is *színtiszta magyar város volt*, s ezen csak kevéssé tudott változtatni a két világháború közötti román nacionalista politika. A felszabaduláskor sem lakott sok román e két városban: magyarok laktak s magukat magyaroknak valló zsidók. Elég volt 30 év ahhoz, hogy a szocializmus védelme alatt, tekintvén a nemzetiségi ügyet szigorúan belpolitikai kérdésnek, alapvetően megváltoztassák az etnikai összetételt. Az utolsó húsz esztendőben hatalmas román tömegek áramlottak Moldvából és Olténiából, de még Dobrudzsából is az erdélyi részekre, mindenekelőtt pedig a határvidékre, ahol ingyen lakást kaptak, miközben a felépített lakásokból nem volt szabad 10 %-nál többet magyaroknak juttatni. Így történhetett meg, hogy az etnikum fellazult, hogy a magyarság aránya egyre csökkenőben van, míg a románok napról napra sokasodnak a Partiumban éppúgy, mint a Székelyföldön. Ugyanakkor az egyetemi végzősök kihelyezési rendszerével sikerült elérni, hogy a legtöbb értelmiségit épp azokon a vidékeken szórják szét, ahonnan a román kétkezi munkások Erdélybe áramlanak. Hogy ezzel a magyar tömegeket fosztják meg értelmiségi rétegeitől, már alig kerül szóba. Pedig az értelmiség jelenlétére leginkább szükségünk van, csak hogy a mai nemzetiségi politika a szétszóródást tudatosan megtervezi.

Kérdezzük: mi ez, ha nem nacionalista politika, ha nem a magyar nemzetiség etnikai együvé tartozásának föllazítása?! Kolozs megyében - mint azt Péterfi adatai jelzik - a nemzetiségi kérdés „megoldott”, hiszen a városokban alig lehet magyar szót hallani. És kérdezzük, hogyan lehetséges a színtiszta magyarok lakta Hargita megye városaiban 73,16%-ra leszorítani a magyar lakosságot, Kovásznában pedig még drasztikusabban, 66,67 %-ra? A felelet igen egyszerű: napról napra özönlenek a románok az újonnan felépült lakásokba, és így minden épület átadásával változik az etnikum összetétele.

Miközben folyik Erdély elrománosítása, folyik az agymosás is, a nemzetiségi tudat erőszakos kilúgozása. Ugyancsak Péterfi állapította meg ezt annak a szervezetnek a plénumán, amelyet egyetlen erdélyi magyar sem tekint magáénak; lévén hogy kinevezett és választott tagjai nem védik a magyarság érdekeit, ellenkezőleg, a legszolgaibb módon képviselik a minden demokratizmust nélkülöző nacionalista politikát. Tehát épp ez a Péterfi mondotta el beszámolójában - persze „elégtétellel” -, hogy 52.580 óvodáskorú gyermek jár magyar óvodába.

(...) Sok helyen az óvónők még magyarul sem szólhatnak meg (magyar gyermekekről van szó), egyetlen magyar éneket sem tanulhatnak. Ez különösen érvényes a román-magyar határsávrá, de a belső megyék állapotára is. Tudunk olyan esetekről, amikor óvónőket fegyelmiiben részesítettek, amiért magyarul szólaltak meg az óvodában, amelyben a gyermekeknek több mint a fele magyar anyanyelvű. Azt is jól tudjátok, s ti is ellenőrizhetitek az óvodákban, hogy a szülőknek ki kell tölteniük egy kérdőívet, amelyben kötelező megjelölniük, hogy akarják-e a gyermeküket magyar oktatásban részesíteni. Ám a kérdőív állandóan hiánycikk, a szülőknek nem adják át, aminek következménye, hogy fölfelé azt jelentik: a szülők nem igénylik a magyar nyelvű oktatást. A módszer nagyon ismerős, hatékonyságát mutatja, hogy évről évre csökken a magyar óvodában tanuló gyermekek száma. /5/ Péterfi adatait senki sem veszi komolyan, azok ugyanis nem a magyar nyelvű óvodások számát jelzik, hanem a magyarul tanulókat. (...)

A magyar iskolákat elsorvasztó politika már-már elérte célját. Olyan iskolaközpontokban, mint Kolozsvár, ahol a magyar tudomány egyik bölcsője ringott, vagy Nagyváradon, Szatmárban, Zilahon - e pillanatban alig van magyar líceumi osztály. E városokban, és még

hányban országszerte, mindössze 3-3 magyar osztályban végzik el a magyar diákok a líceumok III. fokozatának 2. osztályát... ennyien, és nem többen, 100-120-an végeznek összesen!!

Megdöböntőek ezek a számok, reméljük, ti is ennek tekintitek őket. Vegyetek annyi fáradságot, és vessétek össze a magyar líceumok mai helyzetét a mondjuk 30 évvel korábbival, azzal az időponttal, amikor államosították az iskolákat. Vegyétek elő a statisztikai adatokat, nézzétek meg ezeket az évkönyveket, és meggyőződhetek róla, hogy csak az említett négy városban több mint tizenötezer diák tanult az anyanyelvén. Ma ennek a számnak az egytizede sem tanulhat magyar líceumban vagy magyar tagozatos líceumokban. Ma már külön kiváltság, ha valaki magyar iskolába járhat, és tudjuk, hogy a szülőket különböző hátrányok érhetik, ha gyermeküket magyar iskolába járatják. (...)

Így őrlődünk a megszüntetésünkre szőtt összeesküvés és a nemzetközi közvélemény tehetetlensége között. Ezért tartottuk halaszthatatlannak, hogy hozzátok forduljunk, hogy elmondjuk aggodalmainkat, hogy figyelmeztessünk benneteket történelmi felelőségeitekre.

Vegyétek tudomásul a tényeket, és álljatok mellénk. Tudjuk, hogy a ti lehetőségeitek is korlátozottak, mégis arra kérünk benneteket, hogy tegyetek tanúbizonyságot emberségről, felelősségről, ne hagyjátok magatokat belehajszolni szocialista jelszavakkal egy nacionalista lázálomba. Legyetek józanak, ezzel használhattok leginkább nekünk, de magatoknak is.

Bennetek van minden reményünk, román barátaink! E hit maradt egyetlen fegyverünk, s ha ebben is csalódnunk kell, akkor Európa és az emberiség szégyenére veszünk ki a Kárpátok karéjából; és nem sok vigaszt jelent, hogy nem fegyverekkel pusztítottak el bennünket, hanem "csak" politikával.(...)

Jegyzetek

1. - Zárójelben itt az szerepel: „hárommillió”. Ez a szám ma természetesen abszolút túlzás. De ha a kétszeres elcsatolás, elszakítás következtében elmenekültek, ill. elűzöttek számát is tekintetbe vesszük, akkor ez a lélekszám reális, és jelzi, hogy Észak-Erdélyben a magyarok tényleges többségben voltak.
2. - A szerzők itt a magyar nemzetközösségre céloznak, vagyis a magyarországiakra, az elszakított területeken és az emigrációban élőkre egyaránt. A román rendszer az erdélyi magyarok kapcsolatát e nemzetközösséggel mindig és minden eszközzel ignorálni, akadályozni próbálta.
3. - Az említett két helységen kívül több Bihar megyei faluban meztelenre vetkőztetve, hosszú sorokban hajtották el (!) a magyar férfiakat (s néha egész családokat) az 1940-es és az 1944-es változások alkalmával. Közülük sokan egyszer s mindörökké eltűntek. Kisebbségi incidensek mindenütt előfordultak. Így Kolozsváron is, de ezek a helyi románság akciói voltak, s csak ritka esetben a hadseregé. E kérdésekre még bővebben visszatérünk.
4. - Az ELLENPONTOK külön számot fog szentelni ennek a témának.
5. - A Székelyföld nem egy vidékén hallottunk olyan panaszokról, hogy e kérdőívek kitöltése, igénylése vagy egyszerűen szóba hozatala már bűnnek minősül a hivatalos szervek tudatában. Csíkszeredában pl. kijelentették, hogy e kérdőívek kitöltői a Szabad Európa Rádióknak szolgálnak Romániáról "kompromittáló adatokat".

Bibliográfia

Az eredeti szövegben idézett ill. bírált dokumentumok:

IOSIF CONSTANTIN DRĂGAN: Noi, tracii. Istoria multimilenară a neamului românesc (Mi, trákok. A román nép több ezer éves története) Craiova, 'Scrisul românesc', 1976.

Dr. PETRE I. DAVID: Confluente daco-britanice (Dáko-brit találkozások), Magazinul Istoric 1978/3, pp. 33-35.

Dr. VIORICA MOISUC: Unirea - permanență a istoriei românilor (Az egyesülés - a román történelem állandósága), Magazinul Istoric 1978/2, pp. 25-29.

IOAN HAȚEGAN: Iancu de la Hunedoara în cronicile otomane (Hunyadi János az ottomán krónikákban), Magazinul Istoric 1978/3, pp. 22-24.

Dr. ION SPĂLĂTEU: Szent Bertalan hosszú éjszakája, Előre, 1978. május 5.

(A jegyzeteket és a bibliográfiát Ara-Kovács Attila készítette.)